

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Львівський національний університет імені Івана Франка
Історичний факультет
Кафедра історії середніх віків та візантиністики

Затверджено

На засіданні кафедри історії середніх віків та візантиністики
Факультет історичний
Львівського національного університету
імені Івана Франка
(протокол __ від _____ р.)

Завідувач кафедри _____

Силабус вибіркової навчальної дисципліни
циклу загальної (гуманітарної та соціально-економічної) підготовки
ІСТОРИЧНІ МІФИ ТА ФАЛЬСИФІКАЦІЇ:
ВІД КОНСТАНТИНОВОГО ДАРУ ДО ВЕЛЕСОВОЇ КНИГИ
що пропонується здобувачам
першого бакалаврського ступеня вищої освіти
на 2023–24 навч.рік

Львів – 2022

Назва курсу	Історичні міфи та фальсифікації: від Константинового дару до Велесової книги
Адреса викладання курсу	Львівський національний університет імені Івана Франка
Факультет та кафедра, за якою закріплена дисципліна	Історичний факультет. Кафедра історії середніх віків і візантиністики
Галузь знань, шифр та назва спеціальності	032 Історія та археологія
Викладачі курсу	Файда Олег Васильович, к.і.н., доц. кафедри історії середніх віків та візантиністики
Контактна інформація викладачів	E-mail: oleh.fayda@lnu.edu.ua
Консультації по курсу відбуваються	Консультації в день проведення лекцій (за попередньою домовленістю). Також он-лайн консультації через Microsoft Teams або у відповідній групі в соц.мережі Facebook. Для погодження часу он-лайн консультацій слід контактувати з викладачем через електронну пошту або соц.мережі.
Сторінка курсу	
Інформація про курс	Курс розроблено відповідно до освітньо-наукових програм підготовки бакалаврів. Курс охоплює історико-культурний контекст таких явищ як фальшування історичних джерел та творення історичних міфів
Коротка анотація курсу	Дисципліна “Історичні міфи та фальсифікації: від Константинового дару до Велесової книги” є вибірковою дисципліною для студентів різноманітних факультетів, яка викладається VI семестрі в обсязі трьох кредитів (за Європейською Кредитно-Трансферною Системою ECTS).
Мета та цілі курсу	<p>Знання, яке продукує історична наука, завдяки її тісному пов’язанню з політико-ідеологічною та іншими царинами суспільного життя, нерідко піддається спробам коригування та «підправлення» з боку різних зацікавлених осіб та інституцій (внутрішньоцехових та сторонніх). Студент дізнається, що історичні фальсифікати створювали вже в античну епоху і діяльність з приводу створення текстів та археологічних артефактів з метою видати їх за історичне джерело триває до сьогодні. Протистоять цим спробам добросовісні науковці, які, починаючи від гуманіста з XV ст. Лоренцо Валли, викривають та спростовують ці спроби звести науку на манівці. Фальсифікати вивчаються в широкому хронологічному контексті, на тлі загальновідомих у світі підрбок не випускається і побутування в українському вимірі. Іншими словами, зацікавлені ознайомляться з «мистецтвом» фальшуванням від Константинового дару до Велесової книги.</p> <p>Друга частина курсу присвячена спотвореній формі історичної свідомості – історичному міфу. Якщо наукова реконструкція оперує поняттями, прагне віднайти причинно-наслідкові зв’язки, то міф послуговується образами та символами, ґрунтується на емоційних та ірраціональних компонентах. Упродовж курсу ознайомимося з класичними сюжетами історичного міфу як от «предки-засновники» чи</p>

	<p>апологія славетних історичних діянь. Практичний вимір курсу полягає акцентувати увагу студентської молоді на тій обставині, що ідеологи та політичні провідники, особливо в ХХ ст., засобами псевдо- та неоміфологій намагалися реалізувати низку політичних проєктів.</p>
<p>Література для вивчення дисципліни</p>	<p>Валла Лоренцо. Рассуждение о подложности так называемой дарственной грамоты Константина / Пер. И. А. Перельмутера // Итальянский гуманизм XV в. о церкви и религии. Москва, 1963.</p> <p>Грабович Г. Вічне повернення містифікацій // Критика. 2001. №1-2,5.</p> <p>Затилуок Я. Фальсифікат історичного джерела // Енциклопедія історії України. У 10 тт. / Редкол. В.Смолій. К., 2013. Т.10.</p> <p>Зашкільняк Л. Історичні міфи і стереотипи як складова суспільної свідомості та соціальної практики // Історичні міфи і стереотипи та міжнародні відносини в сучасній Україні. Львів, 2009.</p> <p>Кириллов И. Третий Рим. Очерк исторического развития идет русского мессианизма. Москва, 1914.</p> <p>Козлов В. Тайны фальсификации: анализ подделок исторических источников XVIII–XIX веков. Москва, 1996.</p> <p>Лаптева Л. Краледворская и Зеленогорская рукописи // Рукописи которых не было. Москва, 2002.</p> <p>Мальшевский И. Подложное письмо половца Ивана Смеры к великому князю Владимиру Святому. К., 1876.</p> <p>Медведев И. К вопросу о неподлинности т.н. «Записки готского топарха» // Мир Александра Каждана / Отв. ред. А.Чекалова. Санкт-Петербург, 2003</p> <p>Мосионжник Л.А. Технология исторического мифа. Санкт-Петербург, 2012.</p> <p>Ревякина Н. В. Политическое значение трактата Л. Валлы «Заявление о ложном и вымышленном даре Константина» // Вестник Московского университета. 1961. № 4.</p> <p>Смирнов И. О подделках А.Сулакадзевым древнерусских памятников // Труды отдела древнерусской литературы. 1979. Т.34.</p> <p>Фальсификация исторических источников и конструирование этнократических мифов. Москва, 2011.</p> <p>Что думают ученые о «Велесовой книге». Санкт-Петербург, 2004.</p> <p>Ясь О. Міф історичний // Енциклопедія історії України. У 10 тт. / Редкол. В.Смолій. К., 2009. Т.6.</p> <p>Brown E. Medieval Forgers and Their Intentions. «Monumenta Germaniae Historica» (Hannover), 1988, Bd. 1.</p> <p>Grafton A. Forgers and Critics: Creativity and Duplicity in Western Scholarship. Princeton, 1990.</p> <p>Fałszerstwa i manipulacje w przeszłości i wobec przeszłości. Warszawa, 2012</p> <p>Ray R. Founding Myths: Stories That Hide Our Patriotic Past. 2014.</p> <p>Ševčenko I. The date and author of the so-called fragments of Toparcha Gothicus // Dumbarton Oaks Papers. 1971. Vol. 25.</p>
<p>Тривалість курсу</p>	<p>90 год.</p>
<p>Обсяг курсу</p>	<p>32 годин аудиторних занять (з них 32 годин лекцій) та 58 годин самостійної роботи</p>

Очікувані результати навчання	Після завершення цього курсу студент буде : розуміти важливість виявлення та наукової критики фальсифікатів та деконструкції історичних міфів; знати найвідоміші приклади фальсифікації історичних джерел, обставини та причини витворення неіснуючих до того в природі «пам'яток», фундаментальні історичні міфи, які впливали не лише на наукову царину, але й на ключові процеси суспільного життя; виробити власне ставлення до дискусійних питань.
Ключові слова	Фальсифікат, історичний міф
Формат курсу	Очний
	Проведення лекцій та консультації для кращого розуміння тем
Теми	<p>Тема 1. Предмет і завдання курсу. Фальсифікація історичних джерел</p> <p>Тема 2. Константинів дар. «Константинова ухвала» та дискусії щодо походження тексту. Церковно-політична полеміка навколо "документу". Критика та розвінчання легенди Лоренцо Валлою.</p> <p>Тема 3. «Записка готського топарха»: майже детективна історія тривалістю у півтора століття. Публікація тексту Лева Диякона та зміст приміток до нього. Пошуки оригіналу рукопису. Результати розслідування Ігоря Шевченка та реакція наукової спільноти</p> <p>Тема 4. «Велесова книга» як приклад «класичної» фальсифікації. Обставини появи тексту. Аргументи на користь неавтентичності. Самостійне життя фальсифікату.</p> <p>Тема 5. Лист половця Івана Смери до князя Володимира Святославовича. Зміст наративу. Оцінки тексту істориками. Критичне дослідження І.Малишевського.</p> <p>Тема 6. Бій за рукописи. Краледворський та Зеленогорський рукописи. Суспільно-політичний контекст появи чеських фальсифікатів середньовічних текстів. Зміст Краледворського та Зеленогорського рукописів. Перша рецепція текстів (1820-і-середина 1850-х рр.). Критика рукописів та суспільно-політичні баталії навколо них (кін.1850-х-поч.ХХ ст.). Пам'ятки творення національної ідентичності в науці та суспільній opinio від 1920-х до сьогодення.</p> <p>Тема 7. Від підробок етнотворчих наративів до інструменталізації історії: «Хроніка Ура Лінда». Виявлення тексту та вердикт щодо автентичності. Герман Вірт та друге життя підробки. Проблема авторства.</p> <p>Тема 8. Антропометрія фальсифікації: «майстри» та їхні долі. Дені Врен-Люка – «король» фальсифікаторів. Підробки та фантазії Олександра Сулакадзева. Караїмський колекціонер Авраам Фіркович.</p> <p>Тема 9. Історичний міф як форма історичної свідомості. Джерела, чинники формування та властиві ознаки історичного міфу. Ключові сюжети історичних міфів.</p> <p>Тема 10. Реалії та життя міфу "Москва – третій Рим". Обставини появи ідеї на поч. ХVІ ст. Есхатологія та політичне вчення. Трансформації у ХVІІІ-на поч. ХХ ст. Сучасні інтерпретації.</p> <p>Тема 11. Системотворчі міфи національних історій. Особливості національної міфології. «Батьки-засновники», визначні історичні діячі та інші категорії національної міфотворчості. Американська війна за</p>

	незалежність як приклад класичного націотворчого міфу Тема 12. «Міф крові». Альфред Розенберг як творець міфу. Націонал-соціалістична расова теорія. Аналіз та критика міфу
Підсумковий контроль, форма	Залік
Пререквізити	Для вивчення курсу студенти потребують базових знань з всесвітньої історії та історії України дисциплін, достатніх для сприйняття категоріального апарату, розуміння методів критики джерел
Навчальні методи та техніки, які будуть використовуватися під час викладання курсу	Презентація, лекції, колаборативне навчання (тьюторство, підготовка публікацій), дискусія.
Необхідне обладнання	Обладнання для демонстрації презентацій
Критерії оцінювання (окремо для кожного виду навчальної діяльності)	<p>Оцінювання проводиться за 100-бальною шкалою. Бали нараховуються за наступним співвідношенням:</p> <ul style="list-style-type: none"> • два тестування максимальна кількість балів <u>90</u> • врахування відвідування лекцій та активність слухачів в дискусіях <u>10</u> • підсумкова максимальна кількість балів <u>100</u> <p>Письмові роботи: студенти виконають дві письмові роботи у форматі тестів</p> <p>Академічна доброчесність: Студенти повинні опрацювати окрім лекційного матеріалу певні позиції літератури, сформулювати власну візію досліджуваних проблем. Виявлення списування, втручання в роботу інших студентів є підставою для її незарахування викладачем, незалежно від масштабів обману.</p> <p>Відвідання занять є важливою складовою навчання. Очікується, що студенти відвідають усі лекції. Студенти мають інформувати викладача про неможливість відвідати заняття. У будь-якому випадку студенти зобов'язані дотримуватися усіх строків визначених для виконання усіх видів письмових робіт, передбачених курсом.</p> <p>Література. Уся література, яку студенти не зможуть знайти самостійно, буде надана викладачем для користування виключно в освітніх цілях без права її передачі третім особам. Студенти заохочуються до використання також й іншої літератури та джерел, яких немає серед рекомендованих.</p> <p>Політика виставлення балів. Враховуються бали набрані за письмові роботи (при цьому сума балів обох робіт не може перевищити 90). До загального набраного балу враховуються бали за присутність на заняттях. На кількість балів також впливає недопустимість списування та плагіату і несвоєчасне виконання поставленого завдання. Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються.</p>
Пропозиції теми самостійної роботи.	Фальсифікати античної епохи Розробка проблем фальсифікації історичних джерел в українській історичній науці «Слово о полку Ігоревім»: від репутації фальсифікату до реабілітації пам'ятки

	<p>«Пісні Оссіана» як класична містифікація епохи Романтизму</p> <p>Основні фальсифікати документів до історії України XV–XVIII ст.</p> <p>«Історія русів» як наслідування козацького літопису</p> <p>Російські історичні міфи та їхній вплив на українську історію</p> <p>Польські історичні міфи та їхній вплив на українську історію</p>
Опитування	Анкету-оцінку з метою оцінювання якості курсу буде надано по завершенню курсу.